

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Müslüman Arnavutluk'un haftalık bülteni Muştu'nun otuzbirinci sayısı ile merhaba diyoruz.

Bültenimize Kur'anı Kerim'in Arnavutça meali ile başlıyoruz. Meal Bakara Suresinin 123 - 131. ayetlerini içeriyor.

Balkan Sempozyumu'nda Gümülcine Seçilmiş Müftüsü İbrahim Şerif tarafından sunulan "Balkanlar'da İslam'ın Geleceği ve Birlikte Yaşam" isimli tebliğ bu sayımızda yer alan çalışmalar arasında bulunuyor.

Çameria bölümünde bu hafta "Dosja e zezë e Greqisë, 1912-2007" isimli Arnavutça çalışmanın son bölümünü sunuyoruz.

Bültenimizde bu hafta, Kaşgarlı Mahmut'un Divan-ü Lugati't Türk isimli eseri hakkında bugüne kadar oluşturulan literatüre ilişkin, Dr. Fahir Solak tarafından hazırlanmış bir çalışmayı sunuyoruz

Bültenimiz, Alman yazar Karl May'ın fantastik romanlarından biri olan 'Arnavutluk Yollarında' isimli kitabın kapak resmi ile sona eriyor.

Hepinize hayırlar dilerken gerek bülten çalışmamıza ve gerekse www.muslumanarnavutluk.com sitesine yönelik müspet – menfi görüşlerinizi info@muslumanarnavutluk.com elektronik posta adresine gönderebileceğinizi hatırlatmak isteriz.

Selam ile...

Natës me Hënë

**Po vjen dita e enjte
Për hirë të All-llahut agjëroj
Mes digave të zemres
Nektarit të diellit iftar bëj
Do të rri agjërueshëm
Me nder dhe me shpirt
Të presë në mes të rrugës
Natës me Hënë kandil
Eja të biem dakord
Ditëve të bardha agjërojmë
Të enjten dhe çdo të hënë
Kur llogaritet jeta jonë
Sot është ditë e premtë
Kaptinën El-Kehf kush e lexon
Shtatëdhjet mijë melaqe
Dua për të zbresin e bëjnë**

Rrahman FERIZI

123. Dhe ruajuni një ditë kur askush nuk do të mund ta vërtetojë tjetrin për asnjë send, nuk pranohet prej askujt kompensim, nuk do t'i bëjë dobi askujt ndonjë ndërmjetësim dhe as që do të odihmohen (mekatarët).

124. Përkujto (O i dërguar) kur Zoti i vet, Ibrahimin e provoi me disa obligime, e ai i përmbushi ato, e Ai tha: "Unë po të bëj ty prijës (imam) të njerëzimit!" Ai tha: "bëna o Zot) Edhe nga pasardhësit e mi!" (Zoti) Tha: "Mirësinë Time nuk mund ta gëzojnë mizorët!"

125. Dhe kur shtëpinë (Qaben) e bëmë vendkthim dhe vendsigurie për njerëzit, (u thamë) Vendlin ku qëndroi Ibrahim pranonte për vendfalje! Ibrahimin dhe Ismailin i urdhëruam: ju të dy pastrone shtëpinë Time për vizituesit, për ata që qëndrojnë aty dhe për ata që falen aty.

126. Dhe kur Ibrahim tha: "Zoti im, bëne këtë një qytet sigurie dhe banorët e tij, që besuan All-llahun dhe jetën tjetër, furnizoj me lloje të frutave!" Ai (All-llahu) tha: "(e furnizoj) Edhe atij që nuk besoi do t'ia mundësoj shfrytëzimin e frutave për një kohë të shkurtër, e pastaj do ta shtyej në dënimin e zjarrit, e sa përrundim i shëmtuar është ai.

127. Edhe kur Ibrahim dhe Ismaili, duke i ngritur themelet e shtëpisë (Qabes luteshin):
"Zoti ynë, pranoje prej nesh, se me të vërtetë Ti je që dëgjon dhe di!"

128. Zoti ynë, bëna neve dyve besimtarë të sinqertë ndaj Teje dhe nga pasardhësit tanë, njerëz të bindur ndaj Teje, na e mëso manasikun (rregullat e adhurimit) dhe falna neve, vërtetë Ti je Falësi, Mëshiruesi!"

129. Zoti ynë, dërgo ndër ta, nga gjllu i tyre të dërguar që t'u lexojë atyre ajetet Tua, t'u mësojë atyre librin dhe urtësinë, e t'i pastroj (prej ndytësisë së idhujtaris) ata. S'ka dyshim se Ti je ngadhënjyesi, i dijshtmi.

130. E kush largohet prej fesë së Ibrahimit përveç atij që poshtron vetveten. Ne atë e bëmë të zgjedhur në këtë botë, kurse në botën tjetër ai është njëri prej të lartëve.

131. Kur Zoti i vet atij i tha: "Dorëzohu"! Ai tha: "Ju kam dorëzuar Zotit të gjithësisë!"

Balkanlarda İslam'ın Geleceği ve Birlikte Yaşam

İbrahim Şerif

Gümölcine Seçilmiş Müftüsü

(İHH tarafından 18 – 19 Ekim 2008 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen Balkan Sempozyumunda sunulan bu tebliğ Sempozyum Kitabından alınmıştır.)

Batı Trakya, Yunanistan'ın kuzey bölgesini teşkil eden, sınırları 1923 Lozan Anlaşmasıyla belirlenen¹, Evros (Evros), Rodop (Rodopi) ve İskeçe (Ksanthi) illerinden oluşan, 8578 km² yüz ölçümüne sahip bir bölgedir. Rodop ili, azınlığın %60 ile en yoğun yaşadığı ildir. %47 ile İskeçe ikinci sırayı alırken Evros ili %7 ile son sırada bulunmaktadır.³

Bir Balkan ülkesi olan Yunanistan'da din, kültür ve kimlik hareketleri Osmanlı'nın

¹ Balçiyotis Lambros-Tsitselikis Konstantinos, I Mionotiki Ekpedevsi tis Trhakis, (Batı Trakya'daki Azınlık Eğitimi) (Sillogi Nomothiasias-Sholya) (KEMO, Ant. Sallula: Atina 2001): 61.

² "Thraki" maddesi, Egkiklopedia 2002, cilt 8.

³ Nelli Askuni, I Ekpedevsi tis Mionotitas sti Thraki (Batı Trakya'da Azınlığın Eğitimi), (Aleksandria Yayınları, Atina 2006): 47 & Zenginios Evstratios, I Musulmani Athiggani tis Thrakis (Batı Trakya'daki Müslüman Romanlar) IMXA Thessaloniki, 1994): 60.

Balkanları fethiyle başlar ve bu özellikler muhafaza edilmeye çalışılarak günümüze kadar gelinir; nitekim bu bölgeler ziyaret edildiğinde buna şahit olmak mümkündür.

Azınlık kavramı ile ilgili farklı tanımlar olmakla beraber "*Azınlık; bir devlette yerleşmiş bulunan ve nüfusu ayrı bir ırk ya da dinden oluşan toplumsal grup*"⁴ olarak tanımlanabilir. Fakat Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı Balkanlardaki (Bulgaristan, Makedonya, Romanya ve Arnavutluk gibi ülkelerde bulunan azınlıklara kıyasla) diğer azınlıklardan çok farklı bir statüye sahiptir. Yunanistan ile Türkiye arasında, Lozan Anlaşması'na ek olarak imzalanan VI no.lu "*Yunan ve Türk Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol*"e göre, Türk topraklarına yerleşmiş Rum Ortodoks dinine mensup Türk uyruklularla, Yunan topraklarına yerleşmiş Müslüman dinine mensup Yunan uyrukluların zorunlu mübadelesine gidilmiş, ancak bu protokolün 2. maddesiyle İstanbul'da oturan Rumlar ile Batı Trakya'daki Müslümanlar bu mübadeleden muaf tutulmuştur.⁵

Lozan Anlaşması'nın imzalandığı 1923 yılında 106.000 olan Müslüman Türk azınlığı, farklı kaynakları mezceden araştırmacılara göre 80 yıllık zaman zarfında pek değişmemiş, ortalama 110.000 civarında⁶ seyretmiştir. 1951

⁴ H. Pazarıcı, Uluslararası Hukuk Dersleri, Kitap II (Turhan Kitabevi, Ankara, 1993): 163.

⁵ I paraviasis tis sinthikis tis Lozanis (Lozan Anlaşması'nın İhlali), IKTA Yayınları: Komotini, Ekim, 1993): 55 & Atina Pantio Üniversitesi Profesörü Neokli Sarri'nin Nisan 1990'da Komotini'de "Thesmiki Plesiosi ton Mionotiton me vasi ti Sinthiki tis Lozanis" (Lozan Anlaşması Gereğince Azınlıkların Yasal Çerçevesi) konulu sunumu & bkz. Erdem Nilüfer, Lozan Anlaşması'ndan Günümüze Batı Trakya Türklerinin Eğitim ve Öğretim Birliği Sorunu, yayımlanmamış yüksek lisans tezi (İstanbul, 2003):10.

⁶ Nelli Askuni, I ekpedevsi tis Mionotitas sti Thraki (Batı Trakya'da Azınlığın Eğitimi) (Aleksandria Yayınları, Atina, 2006): 42-45. & Zenginios Evstratios, I Musulmani Athiggani tis Thrakis (Batı

resmî nüfus sayımında 105.092⁷ olan azınlık nüfusu, bazı araştırmacılara göre, 90'lı yıllarda 115.000 ile 120.000⁸ arasında olmuştur. Mavromatis'in ifadesine göre ise, 2005 yılında azınlık nüfusu 80.000⁹ kişiden oluşmaktadır. Hâlbuki, 2002 yılı itibarıyla hazırlanan Dışişleri Raporu'nda azınlığın sayısı 98.000¹⁰ olarak belirtilmektedir.

Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı çok sık rastlanmayan bir özelliğe sahiptir. Dinî bir azınlık¹¹ olduğu kadar etnik bir azınlık da olan Batı Trakya Müslüman Türk azınlığını Yunan yönetimi, "Pomak", "Türk" ve "Roman" olarak üç gruba bölmeye çalışmaktadır. Yunan devletinin bu doğrultuda açıkladığı istatistiki bilgiler bile mevcuttur. Buna göre, Batı Trakya Müslüman Türklerinin %15'i Roman, %35'i Pomak, %50'si Türk'tür.¹² Böyle bir tasnif yapılmış olmasına rağmen okullarda kullanılan dil Türkçedir.¹³ Zaten resmî alfabeti bulunmayan, sadece sözlü olarak kullanılan Pomakça ve Romancanın

okullarda hangi şartlarda ve hangi metotlarla öğretileceği de ayrı bir konudur.

Batı Trakya'daki dinî hayat çeşitli Anlaşmalar ve iç hukuk düzenlemeleriyle biçimlendirilmekte ve din unsuru hep ön planda tutulmaktadır. 1913 yılında Yunanistan ile Türkiye arasında imzalanan Atina Anlaşması'nın 11. maddesine göre, Yunanistan'da bırakılan Müslüman-Türk halkının can ve mallarıyla namus, din, mezhep ve âdetlerine tam bir özen ve saygı gösterileceği ve bu halkın, Yunan asıllı olan Yunan uyrukluların taşıdıkları medeni ve siyasal hakların tümüne sahip olacakları ifade edilmektedir. Lozan'dan önceki uygulamalar 1913 Atina Anlaşması'na göre yapılmaktaydı. Yunanistan, 1913 Atina Anlaşması'nı iç hukuk hâline getirince 1920 tarih ve 2345 sayılı "İslam cemaatleri kanunu; müftülükler ve başmüftü seçimiyle İslam cemaatlerine ait varidat-ı evkafın sureti idaresine müteallik kanun" çıkarılmıştır ki, bu yasayla Müslüman Türk azınlığına başmüftü ve müftülerini özgürce seçme ve dinî hayatlarını gereği gibi idame ettirme hakkı sağlanmıştır.

Ne yazık ki anlaşmalara ve yöneticilerin verdiği taahhütlere Yunanistan'ın uymadığı görülmektedir.¹⁴ Örneğin, halkın seçtiği fakat anlaşmalara rağmen Yunan devletinin tanımadığı Gümülcine ve İskeçe'deki iki müftü ile Yunan devletinin atadığı fakat halkın büyük bir kısmının kabul etmediği Evros, Gümülcine ve İskeçe'de üç müftü bulunmaktadır. Batı Trakya'da bugün itibarıyla 283 cami ve mescit, 12 tekke ve 305 Müslüman mezarlığı vardır.¹⁵

Trakya'daki Müslüman Çin geneler) IMXA Thessaloniki, 1994): 48.

⁷ Evstratios Zenginisi, I Musulmani Athiggani tis Thrakis (Batı Trakya'daki Müslüman Çingeneler) IMXA Thessaloniki, 1994): 48.

⁸ J. Dalegre, La Thrace Grecque. Populations et Territoire (L'Harmattan: Paris, 1990): 167-171.

⁹ Georgios Mavromatis, ta pedyta tis Kalkancaz (Kalkanca'nın Çocukları) (Metehmio Publishing: Atina, 2005): 71-73.

¹⁰ E. Karancola, L. Balsiotis, Diimerida ya tis Glossses tis Mionotitas tis Ditikis Trhakis (Batı Trakya'daki Azınlık Dilleri ile İlgili Konferans) (KEMO, Glossiki Eterotita stin Ellada (Yunanistan'da Dil Farklılığı): Aleksandria, Atina, 2001): 44.

¹¹ Simeon Soltaridis, I Ditiki Thraki ke i Musulmani; Ti akrivos simveni? (Batı Trakya ve Müslümanlar; Tam olarak ne oluyor?) (Nea Sinora-A.A. Livani: Atina, 1990): 15.

¹² St. Hr. Georguli, O Thesmos tu Mufti stin Elliniki ke Allodapi Ennomi Taksi (Yunan ve Yabancı Mevzuatta Müftülük Kurumu), Kimena Sinthikon-Nomothesis (Anlaşma Metinleri-Mevzuat) (Ant. Sakkula: Atina, 1993): 41.

¹³ Eleni Kanakidu, I Ekpedevsi sti Musulmaniki Mionotita tis Ditikis Trhakis (Ellinika Grammata: Atina, 1994): 60.

¹⁴ Tugay Cin, Yunanistan'daki Müslüman ve Türk Azınlığın Din ve Vicdan Özgürlüğü (Başmüftülük ve Müftülükler Sorunu) (Seçkin Yayınları: Ankara, 2003): 302.

¹⁵ Simeon Soltaridis, I Ditiki Thraki ke i Musulmani, ti akrivos simveni? (Batı Trakya ve Müslümanlar; Tam olarak ne oluyor?) (Nea Sinora-A.A. Livani, Atina, 1990): 16.

Ekonomik alanda son yıllarda biraz rahatlayan Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı, genel olarak tarım ve ziraatla maişetini temin etmektedir. Bölge halkı genellikle tütün, pamuk, pancar ve buğday üretimi yapmaktadır. Bazı bölgelerde hayvancılık da yaygındır. Son yıllarda küçük çaplı işletmeler de yaygınlaşmakta,¹⁶ kentlerde ticaretle uğraşan tüccar ve esnaf sayısı artmaktadır.¹⁷

Siyasi platformda, 1923 yılından itibaren bir iki iktidar hariç, azınlığı temsil eden milletvekilleri hep olmuştur. 2008 yılı itibarıyla da biri Gümülcine, diğeri İskeçe'de olmak üzere iki Türk milletvekili, Müslüman Türk azınlığı Yunan parlamentosunda temsil etmektedir.

1950'li yıllara kadar ziraatla uğraşan Müslüman azınlık ile Hıristiyan çoğunluk arasında hemen hemen hiç fark yoktu. Ancak 50'li yıllardan sonra azınlıkların durumu, sosyal ve ekonomik alanda gerilemiştir. En verimli dönemlerde gayrimenkulünü satıp Türkiye'ye yerleşenler ve tahsil için bölgeden ayrılıp dönmeyenler, azınlığın gerilemesinde, diğeri bir ifadeyle ilerlememesinde etkili olmuştur. Geride kalanların büyük bir kısmı ekonomik ve sosyal açıdan en düşük tabakayı oluşturan kesimdir. Bunun yanı sıra tabii ki azınlık, en büyük yarayı Yunan devletinin uyguladığı ayrımcı politikalarından almıştır.

O dönemde Batı Trakya'daki Müslüman Türk azınlığı cismen Hıristiyanlarla iç içe olmasına karşın ruhen onlardan ayrı yaşamaktaydı. En çok karşılaştıkları alan, alışveriş ve iş ortamlarıydı. Bu durum uzun yıllar sürdü. Günlük yaşantıda sosyal

¹⁶ Simeon Soltaridis, I Musulmaniki Mionotita tis Ditikis Trhakis Simera (Bugünün Batı Trakya Müslüman Azınlığı) (Evros Valiliği ve S.E.B.E. Yayınları: Komotini, 1986): 27.

¹⁷ Abdürrahim Dede, Balkanlarda Türk İstiklal Hareketleri (İstanbul, 1987): ???164.

ilişkiler "iyi" olmasına rağmen toplumların birbiriyle olan ilişkilerinde hep bir çekimserlik hâkimdi.

1992 yılından itibaren iki devlet arasındaki buzların erimesi halka da olumlu yansıdı ve çekimserlik, şüphencilik, tedirginlik yerini iyimserliğe, hüsnüzanna bıraktı. Aslında iki halk arasında çözümlenemez sorunlar hiç olmadı. Onlar, birbirlerinin yaşam biçimlerine, bayramlarına, örf ve âdetlerine saygı duydu, komşuluk ve arkadaşlık bağlarını koparmadı. Kandil simidi, bayram tatlısı, kurban eti, Hıristiyan komşu ve arkadaşlara sunularak hem dinî ve kültürel değerlerin canlılığı muhafaza edildi hem de husumetler ortadan kaldırıldı. Dügünlere, mevlitlere, törenlere komşular hep davet edildi. Buna paralel olarak paskalya çöreği ve yumurtalar da Müslüman komşular ve arkadaşlara dağıtılarak ilişkilerin canlı tutulmasına, farklının değer görmesine katkıda bulunuldu.

Batı Trakya'da azınlık halkın eğitim seviyesi nüfus oranına göre çok düşük olmasına rağmen, son yıllarda seviye yükselmiş ve azınlık neredeyse her sahada yüksek eğitim gören gençlere kavuşmuştur. Eğitimcilerinden ilahiyatçısına, hukukçusundan doktoruna, mühendisinden muhasebecisine, psikologuna, sanatçısına kadar her branşta yetişen azınlık, kendi toplumuna hizmet sunmaktadır. Eğitimini Türkiye'de tamamlayanların yanı sıra Yunanistan veya diğeri Avrupa ülkelerinde eğitim görüp mesleklerini bölgelerinde icra edenlerin sayısı da her geçen gün artmaktadır.

2001-2002 eğitim öğretim yılı itibarıyla çift dilli eğitim yapılan 223 azınlık ilkokulu,¹⁸ biri Gümülcine diğeri İskeçe'de olmak üzere iki ortaokul ve lise ile yine biri Gümülcine diğeri ise İskeçe Şahin

¹⁸ Konstantinos Tsitselikis - Georgios Mavrommatis, The Turkish Language in Education in Greece (2003): 16. <http://www.mercator-education.org/>.

bölgesinde ortaöğretim düzeyinde eğitim veren iki medrese vardır.

Bölgede, Batı Trakya Türklerine ait haftalık olarak yayımlanan sekiz gazete ile aylık yayımlanan dört dergi ve Türkçe yayın yapan dört radyo ile düzenledikleri etkinliklerle bölge halkını çatıları altında toplayan 10'dan fazla dernek vardır. Bütün bunlar Türk kültürünü ve dilini canlı tutmak için çok önemli unsurlardır.

Gazeteler

- 1- Gündem, www.gundemgazetesi.com
- 2- Birlik, www.birlikgazetesi.info
- 3- Yeni Cumhuriyet
- 4- Trakya'nın Sesi, www.trakyaninsesi.com
- 5- Dialog
- 6- Olay, www.btolat.com
- 7- Millet, www.millet.gr
- 8- Bülten

Dergiler

- 1- Öğretmenin Sesi, www.ogretmeninsesi.org
- 2- Rodop Rüzgârı, www.burasibatitrakya.com
- 4- Akide, www.muftikomotini.com
- 5- Azınlıkça
Azınlığa ait dernek ve kuruluşlar
- 1- Batı Trakya Azınlığı Yüksek Tahsilliler Derneği, www.gat1995.com
 - a. KÖYEP (Köye Erişim Projesi)
 - b. Kadınlar Kolu
 - c. Kadın-Aile ve Kültür Kolu
- 2- Batı Trakya Azınlığı Din Görevlileri ve Camileri Derneği
- 3- Seçek Kültür Derneği
- 4- Gümülcine Türk Gençler Birliği
- 5- İskeçe Türk Gençler Birliği, www.iskeceturkbirliği.org
 - a. Kadın ve Aile Kolu
 - 6- Aşaköy Kültür Kolu
 - 7- Kurcalı Kadınlar Kolu
 - 8- SÖPA (Selanik Özel Pedagoji Akademisi) Derneği

- 9- Medrese Mezunları Muallimleri Derneği¹⁹
- 10- Türk Öğretmenler Birliği²⁰

Radyolar

- 1- City FM
- 2- Joy FM
- 3- Işık FM
- 4- Yıldız FM

Din, dil, gelenek ve görenekler, toplumları ayakta tutan temel unsurlardandır. Balkanlarda yaşayan Türkler kendilerine ait olan bu değerleri muhafaza etmek, canlı tutmak ve dinî-kültürel geleneklerini yaşatmak için son yıllarda daha da bilinçli olarak hareket etmektedirler. Zira hepsi dillerinden, dinlerinden, diyanetlerinden, örf ve âdetlerinden uzaklaştıkça özlerinden koptuklarının farkındadırlar. Ve yine Müslüman Türk nüfusuna yönelik yapılan etkinlikler ve girişimlerin temelinde toplumlarını asimile etme arzusunun yattığının da idrakindedirler. Bu da öze dönüş ve aslı korumak için iyi bir fırsattır.

Batı Trakya'da pek çoğu Anadolu'daki âdetlerle paralellik gösteren düğün, sunnet, doğum, ölüm gibi önemli günlerde mevlit okutma geleneği, hatim cemiyetleri, hafızlık törenleri, vaazlar, özel kandil programları, Ramazanlar, sahur davulları, iftar topları, teravîh namazları, aşure etkinlikleri ve Hıdırellez kutlamaları ile olabildiğince yoğun bir kültür birikimi yaşanmaktadır.

Önceki asırda olduğu gibi, özellikle son asırda Balkan Müslümanları çok derin yaralar almış, çok ciddi sorunlar yaşamıştır. Yaşanan bu haksızlıklar,

¹⁹ 1966 yılında kurulmuştur.

²⁰ 1936 yılında kurulmuş olup içinde bulunan Türk kelimesinden dolayı 1984'te kapatılmıştır. Gayriresmî olarak günümüzde aktif bir dernektir. Bkz. Hurşit Şerafettin, Lozan Anlaşması'ndan Günümüze Batı Trakya Türkleri Eğitim Tarihi (Gümülcine, 2006): 79.

uygulanan şiddet, patlak veren çatışmalar, kıyılan canlar, İslam dünyasının uyanmasına, dirilmesine, sağduyulu olmasına, iş birliğine ve dayanışmaya zemin hazırlamıştır. Ülkelere göre farklılık arz eden sorunlar, dinin ve dilin asimile olması hususunda birleşmektedir. Bu da, Balkan Müslümanlarının ortak hareket etmesine, birleşmesine, sorunlara ortak çözüm aramasına katkı sağlamıştır.

Bu birleşmeden dolayı Balkanlarda bir hareketlilik, bir diriliş, bir canlılık hâkimdir. Bölge temsilcilerinin sık sık bir araya gelmesi, sorunları masaya yatırıp ortak hareket etmeleri, İslam dininin evrenselliğinin, sevgi ve barış dini olduğunun mesajının geç de olsa anlaşılması, Balkan coğrafyasında İslam 'ın geleceğinin ümit vaat ettiğinin ispatıdır. Bizler özellikle genç nesilden ümitliyiz.

Bölgemizin İslam ülkeleriyle ilgili bir sorunu yoktur. Sadece Balkanlardaki kaostan dolayı bir dönem iletişim eksikliği yaşanmıştır. Son yıllarda düzelen şartlar, bu alandaki eksikliği kapatacağı diye ümit ediyoruz. Fakat Asya ve Afrika'daki İslam ülkeleri temsilcileri ile aramızda maalesef bir kopukluk vardır. Ancak Türkiye ile ilişkilerimizde herhangi bir kopukluk bulunmamaktadır. Bilakis Türkiye, her zaman samimi, uzlaştırıcı, birleştirici bir rol üstlenmiştir.

"Birlikten kuvvet doğar", sözü gereğince Balkan Müslümanları, yaşadıkları sorunları konuşarak, tartışarak çözümlene yoluna gitmektedirler. Var olan en büyük sorunların başında şüphesiz dinden uzaklaşmak, dini tanımamak, dil hâkimiyetini kaybetmek, kültür ve kimlik bilgisinden mahrum olmak gelmektedir.

Batı Trakya'da müftülük sorununun baş göstermesinin ardından Seçilmiş Gümülcine ve İskeçe müftüleriyle, Türkiye ve Arabistan'da yüksek dinî tahsil görmüş din adamları bir araya gelerek Vaaz ve İrşad Heyeti (VIH)'ni kurdu. Oluşturulan bu yapıda Gümülcine ve İskeçe için ortak

program uygulandı ve halka Kur'an kursları ve vaaz programları ile hizmet sunuldu.

2008 yılı itibarıyla yeni bir yapılanmaya gidildi ve Gümülcine ile İskeçe birbirinden bağımsız olarak hizmet sunmaya başladı. Şu an itibarıyla Gümülcine Müftülüğü'nde 5 hanım ile 12 erkek vaiz, Kur'an kursu hocası ve vaiz olarak hizmet vermektedirler. Bunun yanı sıra 80'e yakın Kur'an kursu ile Kur'an kursu hocası ve din görevlisi, köylerde ve şehir merkezlerinde çocuk ve yetişkinlere dinî konularda, kimliklerine sahip çıkma ve örf ve ananelerini muhafaza hususunda kurslar vermektedirler.

Müftülüğümüz, özellikle Kur'an kursu hizmetleriyle gençlere dinî ve millî şuur aşılamayı, Balkan coğrafyasında parçalanmamak, bölünmemek için özlerinden kopmamaları gerektiğini öğretmeyi hedeflemektedir. Hanım vaaz kürsüleriyle özellikle genç annelerin bilinçlenmesi; daha sağlıklı, ahlaklı, kültürlü nesiller yetiştirebilmek için eksikliklerinin giderilmesi arzulanmaktadır. Erkek kürsüleri ise cemaat bütünlüğü, birlik ve beraberlik, paylaşmak ve yardımlaşmak için ayrı bir önem arz etmektedir.

Özellikle manevi iklim üç aylar, bilhassa Ramazan ayı vaaz, mukabele, mevlit, iftar geleneğiyle ve çok yoğun programlar düzenlenerek dolu dolu yaşanmakta ve yaşatılmaya çalışılmaktadır.

Bayramlarda dinî ve kültürel gelenekler, aşure aşının pişirilip dağıtılması, Hıdırellez kutlamaları, kandil gecelerinin manevi havasının hissedilmesi ve halkın dinî ve millî duygularının geliştirilmesi için pek çok alanda etkinlikler, seminerler, konferanslar düzenlenmektedir.

Müftülüğümüz son dönemde yayınladığı bültenle halka yazılı basınla da ulaşmayı amaçlamaktadır. Ayrıca yerel radyolarda

programlar düzenleyen din adamlarımız, bültenimizi temin edemeyen kesime de bu yolla ulaşmak tadır. Bu programlar sayesinde insanlarımız sorularına cevaplar bulmaktadır.

Gümölcine Müftülüğü olarak çok yoğun çalışmalar yaptığımızı, kentten köylere, sahil şeridinden Balkan koluna, ova ve yaka köylerine kadar erkeklere, kadınlara, çocuklara, genç ve yaşlı herkese ulaşmaya çalıştığımızı ve bundan büyük mutluluk duyduğumuzu ifade etmek isteriz.

Amacımız, ulaşılabilen her alana gücümüz nispetinde ulaşmak, sorunları paylaşmak ve insanlara her konuda yardımcı olabilmektir; birlik şuurunu, kimlik bilincini, dinin kardeşlik, sevgi ve birleştiricilik özelliğini, örf ve geleneklerimizin önemini anlatabilmektir. Zira Balkan Müslümanlarının buna ihtiyacı vardır.

Bizler Balkan coğrafyasında bir uyanma, dirilme, kaynaşma gözlemlemekte ve bundan büyük bir mutluluk duymaktayız. Arzumuz, Balkan Müslümanlarını bir araya getirecek ortak organizasyonların, etkinliklerin gerçekleştirilmesi ve anavatanımız Türkiye'nin geçmişte ve şimdi olduğu gibi her zaman yanımızda olması ve manevi desteğini bizden esirgememesidir.

Daha ferah ve istikbal vadeden yarınlarda beraber olmak temennisiyle saygılarımı arz ederim.

Kaynakça

Askuni, Nelli. I ekpedevsi tis Mionotitas sti Thraki. (Batı Trakya'da Azınlığın Eğitimi), Aleksandria Publishing, Atina, 2006.

Balçiyotis, Lambros-Tsitselikis Konstantinos. I Mionotiki Ekpedevsi tis Trhakis, (Batı Trakya'daki Azınlık Eğitimi). Sillogi Nomothetias-Sholya KEMO, Ant. Sallula: Atina, 2001.

Cin, Tugay. Yunanistan'daki Müslüman ve Türk Azınlığın Din ve Vicdan Özgürlüğü (Başmüftülük ve Müftülükler Sorunu). Seçkin Yayınları: Ankara, 2003.

Dalegre, J. La Thrace Grecque. Populations et Territoire. L'Harmattan: Paris, 1990.

Dede, Abdürrahim. Balkanlarda Türk İstiklal Hareketleri, İstanbul, 1987.

Georguli, St.Hr. O Thesmos tu Mufti Stin Elliniki ke Allodapi Ennomi Taksi (Yunan ve Yabancı Mevzuatta Müftülük Kurumu), Kimena Sinthikon-Nomothetias (Anlaşma Metinleri-Mevzuat), Ant. Sakkula: Atina, 1993.

Hurşit, Şerafettin. Lozan Anlaşması'ndan Günümüze Batı Trakya Türkleri Eğitim Tarihi. Gümölcine, 2006.

I Paraviasi tis Sinthikis tis Lozanis (Lozan Anlaşması'nın İhlali), IKTA Publishing, Gümölcine, Ekim, 1993.

Kanakidu, Eleni, I Ekpedevsi sti Musulmaniki Mionotita tis Ditikis Trhakis, Ellinika Grammata: Atina, 1994.

Karancola, E. Balsiotis L., Diimerida ya tis Glossses tis Mionotitas tis Ditikis Trhakis (Batı Trakya'daki Azınlık Dilleri ile ilgili Konferans). KEMO, Glossiki Eterotita Stin Ellada (Yunanistan'da Dil Farklılığı): Aleksandria, Atina 2001.

Mavromatis, Georgios. Ta pedya tis Kalkancaz (Kalkanca'nın Çocukları), Metehmio Publishing, Atina, 2005.

Pazarcı, H. Uluslararası Hukuk Dersleri, Kitap II. Turhan Kitabevi, Ankara, 1993.

Soltaridis, Simeon. I Musulmaniki Mionotita tis Ditikis Trhakis Simera, (Batı Trakya Müslüman Azınlığı Bugün). Evros Valiliği ve S.E.B.E. Publishing, Gümölcine, 1986.

Soltaridis, Simeon. I Ditiki Thraki ke i Musulmani, Ti akriivos simveni? (Batı Trakya ve Müslümanlar, Tam olarak ne oluyor?) Nea Sinora-A.A. Livani: Atina, 1990.

"Thraki" maddesi, Egkiklopedia, 2002, vol. 8.

"Thesniki Plesiosi ton Mionotiton me vasi ti Sinthiki tis Lozanis" (Lozan Anlaşması Gereğince Azınlıkların Yasal Çerçevesi) Atina Pantio Üniversitesi Profesörü Neokli Sarri'nin Nisan 1990'da Komotini'de yaptığı bir sunum.

Tsitselikis, Konstantinos-Mavrommatis Georgios. The Turkish language in education in Greece. 2003. <http://www.mercator-education.org/>

Zenginisi, Evstratios. I Musulmani Athiggani tis Thrakis, (Batı Trakya'daki Müslüman Çingeneler), IMXA: Thessaloniki, 1994.

ÇAMËRIA GÛNLERI YAKLAŞIYOR **27 Haziran Çameria Soykırım Günü**

Gramoz Palushi, Greqi, 5 shtator 2004

Fitorja e kombëtares shqiptare ndaj asaj greke në futboll është kthyer në një tragjedi mbrëmjen e 5 shtatorit 2004. Shqiptari Gramoz Palushi u vra me thikë nga greku Panajotis Kladhis vetëm për arsyen se Palushi po festonte me flamurin. Palushi vdiq nga plaga e marrë nga goditja me thikë. Në po të njëjtën ditë, në Athinë pati një seri incidentesh mes shqiptarëve dhe grekëve të cilët kërkonin të festonin fitoren në sheshin “Omonia”.

Luan Bërdëllima, vritet nga policia greke, 20 gusht 2004

36-vjeçari nga Gramshi, i cili jetonte familjarisht në Athinë, u qëllua për vdekje nga një polic special. Në lokalin ku viktimja shikonte ndeshjen hyri policia dhe duke i sharë dhe ofenduar kërkon t’u bënte kontroll shqiptarëve. 36-vjeçari protestoi duke treguar dokumentet e rregullta dhe i kërkoj policit grek të mos e ofendonte. Por polici grek nxori pistoletën dhe e qëlloi me një plumb në kohë duke i shkaktuar vdekjen e menjëhershme. Përveç qëndrimit të opinionit publik në Tiranë, në Greqi nuk pati asnjë reagim.

Vrasje për këngë shqiptare, 16 mars 2005

Ilir Frroku, 26 vjeç, u vra me thikë në një lokal të Athinës nga një grek vetëm sepse po këndonte këngë shqiptare. Sipas dëshmitarëve dhe shokëve të Ilirit vrasja është bërë nga badigardët e lokalit të cilët i kanë qëlluar shqiptarët që po festonin. Ndërkohë që policia greke serviri një tjetër motiv të vrasjes. Sipas saj shqiptarët kanë tentuar të vjedhin një motorr që ishte parkuar afër lokalit dhe personi që e goditi Frrokun ka qenë një turk.

Papulias anulon vizitën, Sarandë, 1 nëntor 2005

Dy vite më parë, incidentet diplomatike mes Shqipërisë dhe Greqisë shënuan nivelin më të lartë protokollar. Presidenti i Greqisë, Karolos Papulias, do të takohet me homologun shqiptar Alfred Moisiu, në Sarandë. Papulias kërkoj që më parë të shkonte në konsullatën e Gjirokastrës, por në hyrje të saj protestues të Shoqatës Çamëria kishin vendosur parulla dhe thërrisnin për të drejtat e tyre. Papulias e interpretoi këtë si një provokim dhe anuloi takimin me Moisiun në Sarandë.

Vrasja e Edison Jahaj, Kretë, 1 janar 2006

Mbajtja e një bluze me flamurin shqiptar e një djaloshi nga Tepelena, në një bar ka qenë shkak i një shëri mes shqiptarëve dhe grekëve në mbrëmjen e 31 dhjetorit në fshatin Rrethimo të Kretës. Por sedra e grekëve duket se ishte fyer keq, ndaj katër orë më vonë 7 prej tyre hynë me forcë në shtëpinë e njërit prej shqiptarëve dhe e vrasin. Edison Jahaj, 17-vjeçari nga fshati Levan i Tepelenës u vra me 17 thika nga një grup grekësh. Autoritet helene e cilësuan si një vrasje raciste, ndërkohë në Tiranë, Parlamenti Rinor organizoi një seri protestash.

Shkolla greke në Himarë, 20 shkurt 2006

Hapja e shkollës së parë greke “Omiros” në Himarë ka sjellë jo pak debate mes politikanëve shqiptarë dhe përfaqësuesve të PBDNJ-së. Përurimi i shkollës u bë nga zëvendësministri grek i Arsimit dhe ai vendas, por qeveria shqiptare nuk kishte dhënë ende lejen për ndërtimin dhe hapjen e saj. Më shumë se një incident ishte një keqkoordinim i punës së qeverisë. Pasi vetëm në muajin maj dha lejen për ndërtimin e saj, ndërkohë që hapja u bë në muajin shkurt. Por kjo nuk i pengoi politikanët të akuzonin vendin fqinj dhe anasjelltas.

“Zhvarrimet në Kosinë”, Përmet, 5 qershor 2006

Zhvarrimet në Kosinë shkaktojnë incident diplomatik mes vendeve. Prifti ortodoks Vasili Thomollari kish marrë përsipër mbledhjen e eshtrave të ushtarëve grekë të rënë gjatë luftës. Por zhvarrimet ishin bërë dhe në varreza shqiptarësh dhe fshatra ku ushtritë greke nuk kishin kaluar kurrë. Policia shqiptare ndërhyri për të verifikuar eshtrat në kishën e fshatit Kosinë të Përmetit. Ndërkohë konsulli grek nuk lejoi që policia të hyjë në një objekt kulturi. Ndërkohë prifti grek refuzoi të paraqitej në prokurori.

Kryebashkiaku falënderon greqisht, 25 shkurt 2007

Lojtarëve shqiptarë në Greqi, një fjalë e thënë në gjuhën amtare mund t’u kushtojë karrierën. Ndërsa në Shqipëri askush nuk ndalohej ta fshehtë identitetin, madje edhe kur është një zyrtar i lartë shtetëror dhe me ligj i duhet të komunikojë në gjuhën zyrtare. I sapo zgjedhur kryetar i Bashkisë së Himarës, Vasil Bollano preferoi t’i falënderojë qytetarët e Himarës në gjuhën greke, edhe pse ata që e votuan ishin shqiptarë, duke shënuar në këtë mënyrë një incident.

Viedoja greke, 4 mars 2007

Një marsh urrejtjeje i kënduar nga ushtarët grek gjatë stërviçjes ka acaruar marrëdhëniet mes Shqipërisë dhe Greqisë. Kjo video u publikua në internet, ndërkohë që teksti i këngës është botuar nga gazetaret greke dhe shqiptare. “I shikoni ata, janë shqiptarë. Me zorrët e tyre do të bëjmë lidhëse këpucësh”, ky ishte teksti i këngës raciste që shkaktoi reagime në disa qytete të vendit. Ndërkohë që Ministria e Mbrojtjes i kërkoi Athinës të dënonte skandalin, gjë që u bë nga zëvendësministri i Jashtëm grek.

Dhuna mbi familjen e Alban Bushit, 5 mars 2007

Goli i futbollistit Shqiptar Alban Bushi ndaj skuadrës Iraklis u ka kushtuar shumë shtrenjtë familjarëve të tij. Në ndeshjen Iraklis-Apollon Kallamaria, pas golit të Bushit, tifozët e Iraklisit kanë ushtruar dhunë mbi familjarët të cilët shihnin ndeshjen në stadium. Prindërit dhe bashkëshortja e futbollistit shqiptar janë goditur me grushte dhe shkelma për disa minuta. Familja e Bushit është detyruar të largohet me autobusin e skuadrës pasi forcat e rendit nuk mund të ndalonin turmën.

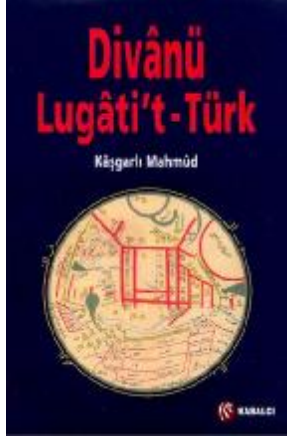
TIRNA OBSERVER 11-03-2007

www.tiranaobserver.com.al/speciale.htm

Türkçede Kaşgarlı Mahmud literatürü

Dr. Fahri Solak, bugüne kadar Kaşgarlı Mahmud hakkında yazılmış Türkçe kitap ve makalelerin yanı sıra, onun hakkında yapılan bilimsel çalışmaların listesini hazırladı

Türkçe'de Kaşgarlı Mahmud literatürü hazırlandı. Marmara Üniversitesi Ekonomi Bölümü öğretim üyesi Dr. Fahri Solak, Dünya Dülteni için hazırladığı literatürde, bugüne kadar Kaşgarlı Mahmud hakkında yazılmış Türkçe kitap ve makalelerin yanı sıra, onun hakkında yapılan bilimsel çalışmalar listesini araştırdı.

Avrasya Yazarlar Birliği'nin 2008 yılını, 'Kaşgarlı Mahmud yılı' ilan ettiği Kaşgarlı Mahmud, Türkçe'nin ve ilk büyük sözlüğünü ve ilk Türk ansiklopedisi Divanü Lügati't Türk'ü yazmıştı. 1008 yılında doğan Kaşgarlı Mahmud'un, 2008'de doğumunun 1000. yılı da kutlanıyor.

Batı Karahanlı hakanlarından Buğrahan Muhammet Yağan Tekin'in torunu ve Şehzade Hüseyin Emir Tekin'in oğlu olan Kaşgarlı Mahmud, bir iç çatışma sonucu, topraklarını terk ederek, kendini, Türk halklarını dili ve kültürlerini incelemeye adanmıştı.

30 dan fazla Türk lehçesini ve özellikle Oğuz, Kıpçak, Karluk, Bulgar, Argu, Kençe, Uğrak, Yabaku, Peçenek, Çiğil, Suvar, Hakaniye, Tatar, Başkurt lehçe ve

ağzılarını çok iyi öğrenen Kaşgarlı Mahmud, 1072-1073 yılları arasında hazırladığı Divanü Lügati't Türk'ü, Abbasi halifesine armağan etti.

Divanü Lügati't Türk, sözlük olmasının yanı sıra, Türkçenin ses bilgisi ve yapı bilgisi özelliklerini de göstermektedir.

'Divanü Lügati't Türk' Nasıl Bulunmuştu?

Kitabı sahaflarda Ali Emiri Efendi buldu. Ali Emiri Efendi, kitabı satın aldığı anda duyduğu sevincini şu şekilde dile getirir: "Bu kitabı aldım; eve geldim. Yemeği içmeği unuttum... Bu kitabı sahaf Burhan 33 liraya sattı. Fakat ben bunu birkaç misli ağırlığındaki elmaslara, zümrütlere değişmem. Büyük bir coşku içinde olan Ali Emiri Efendi kitabını kimseye göstermek istemedi. Hem kitabı kıskanıyor ve hem de kaybolmasından endişe ediyordu. Devrin ünlü simaları Ziya Gökalp ve Fuad Köprülü gibi şahıslar, Ali Emiri Efendi'nin Divanü Lügati't Türk'ü bulunduğunu işitmiş ve görmek istemişlerse de Ali Emiri Efendi onları kitaba yanaştırmamıştı; Kitabı sadece çok güvendiği Kilisli Rıfat Efendi'ye gösteriyordu.

Ali Emiri Efendi satın aldığı anda, kitap hırpalanmış ve yıpranmış bir vaziyetteydi. Şirazeleri çözülmüş, formları dağılmış, sayfaları birbirine karışmış ve numaraları da yoktu. Bu sebeple kitabın eksik mi, tamam mı olduğu belli değildi. Ali Emiri Efendi bunun tespitini Kilisli Rıfat Efendi'ye yaptırdı. Kilisli Rıfat Efendi, iki ay müddetle kitabı üç kere okudu, karışmış sayfaları yerli yerine koydu ve numaralandırdı. Daha sonra da kitap Matbaa-i Amire'de basıldı.

Kitabı Azericeye çeviren Halid Said Hocayev, Ruslar tarafından, Uygur şairi

Kutluk Şevki ve eğitimci şair Muhammed Ali de Dîvân ü Lügati't Türk'ü Uygurcaya tercüme ettikleri için Çinliler tarafından 'karşı devrimcilik ve milliyetçilik' suçlamalarıyla katledildi.

Kitabı 1954 yılında yeniden tercüme etmek isteyen Ahmet Ziyaî ve 1964 yılında da Uygur Sayrami de Çinliler tarafından yine aynı gerekçeyle öldürüldü ve kitabın tüm tercümeleri de yakıldı.

Kitap, Kazakistan, Özbekistan ve Azerbaycan'da ancak SSCB'nin yıkılışından sonra yayınlanabildi. Marmara Üniversitesi öğretim üyesi Dr. Fahri Solak, işte bilim adamlarının böylesine kanlı bir şekilde ortadan kaldırmalarına yol açan bir kitabın Divanı Lügati't Türk'ün, Türkçe literatürünü dünya bülteni için hazırladı.

KAŞGARLI MAHMUT VE DİVAN-Ü LÜGATİ'T-TÜRK İLE İLGİLİ TÜRKÇE KAYNAKÇA

Dr. Fahri SOLAK

Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi

KİTAPLAR

Kaşgarlı Mahmud, Divan-ü Lügati't-Türk-Tıpkıbasım-, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1941, 638 s.

Kaşgarlı Mahmud, Divan-ü Lügati't-Türk-Tıpkıbasım-, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 1990, 628 s.

Kaşgarlı Mahmud, Divanü Lugat-it Türk Tercemesi I, Çev., Besim Atalay, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1939, 530 s.

Kaşgarlı Mahmud, Divanü Lugat-it Türk Tercemesi I, 2.b., Çev., Besim Atalay, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1985, 530 s.

Kaşgarlı Mahmud, Divanü Lugat-it Türk Tercemesi I, 3.b., Çev., Besim Atalay, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1992, 530 s.

Kaşgarlı Mahmud, Divanü Lugat-it Türk Tercemesi I, 4.b., Çev., Besim Atalay,

Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1998, 530 s.

Kaşgarlı Mahmud, Divanü Lugat-it Türk Tercemesi II, Çev., Besim Atalay, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1940, 336 s.

Kaşgarlı Mahmud, Divanü Lugat-it Türk Tercemesi II, 2.b., Çev., Besim Atalay, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1985, 366 s.

Kaşgarlı Mahmud, Divanü Lugat-it Türk Tercemesi II, 3.b., Çev., Besim Atalay, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1992, 366 s.

Kaşgarlı Mahmud, Divanü Lugat-it Türk Tercemesi II, 4.b., Çev., Besim Atalay, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1998, 366 s.

Kaşgarlı Mahmud, Divanü Lugat-it Türk Tercemesi III, Çev., Besim Atalay, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1941, 452 s.

Kaşgarlı Mahmud, Divanü Lugat-it Türk Tercemesi III, 2.b., Çev., Besim Atalay, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1986, 452 s.

Kaşgarlı Mahmud, Divanü Lugat-it Türk Tercemesi III, 3.b., Çev., Besim Atalay, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1992, 452 s.

Kaşgarlı Mahmud, Divanü Lûgat-it Türk Tercümesi III, 4.b., Çev., Besim Atalay, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1998, 452 s.

[Kaşgarlı Mahmud], Divanü Lugat-it Türk Dizini-Endeks, Haz., Besim Atalay, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1943, 886 s.

[Kaşgarlı Mahmud], Divanü Lugat-it Türk Dizini-Endeks IV, 2.b., Haz., Besim Atalay, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1986, 886 s.

[Kaşgarlı Mahmud], Divanü Lûgat-it Türk Dizini-Endeks IV, 3.b., Haz., Besim Atalay, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1991, 886 s.

[Kaşgarlı Mahmud], Divanü Lûgat-it Türk Dizini-Endeks IV, 4.b., Haz., Besim Atalay, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1998, 886 s.

Birtek, Ferit, En Eski Türk Sıvları-Dıvanü Lügat-it Türk'ten Derlemeler, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1944, 122 s.

Caferođlu, Ahmet, Dıvanü Lügat-it Türk Dizini, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1972, 168 s.

Caferođlu, Ahmet, Kaşgarlı Mahmut, 2.b., Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 1985, 40 s.

Dilçin, Dehri (Haz.), Arap Alfibesine Göre Dıvanü Lügat-it Türk Dizini, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1957, 450 s.

Genç, Reşat, Kaşgarlı Mahmut'a Göre XI. Yüzyılda Türk Dünyası, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay., 1997, 412 s.

Kaşgarlı Mahmut ve Dıvan-ü Lügati't-Türk, İstanbul: Toker Yay., 1984, 152 s.

Silahdarođlu, Fikri (Haz.), Dıvanu Lügati't-Türk'ten Derlemeler ve Uyarlamalar, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 1997, XII+210 s.

Tekeli, Sevim, İlk Japon Haritasını Çizen Türk Kaşgarlı Mahmut ve Kristof Kolomb'un Haritasına Dayanarak En Eski Amerika Haritasını Çizen Türk Amirali Piri Reis, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay., 1985, 20 s.

Tekeli, Sevim, İlk Japon Haritasını Çizen Türk Kaşgarlı Mahmut ve Kristof Kolomb'un Haritasına Dayanarak En Eski Amerika Haritasını Çizen Türk Amirali Piri Reis, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay., 1997, 63 s.

Tekin, Talat, XI. Yüzyıl Türk Şiiri-Dıvanü Lügati't-Türk'teki Manzum Parçalar, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1989, 272 s.

Ülkütaşır, M. Şakir, Büyük Türk Dilcisi Kaşgarlı Mahmut, İstanbul: Türk Dil Kurumu Yay., 1946, 138 s.

Ülkütaşır, M. Şakir, Büyük Türk Dilcisi Kaşgarlı Mahmut, 2.b., Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1972, 223 s.

Ülkütaşır, M. Şakir, Kaşgarlı Mahmut, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1962, 22 s.

MAKALELER

Akkoyunlu, Ziya-Ali Abbas Çınar, "Dıvanü Lügat'it-Türk'te Halk Hekimliđi", Türk Kültürü, C: 32, S: 371, Mart 1994, s. 162-171.

Akün, Ömer Faruk, "Kaşgarlı Mahmut", İslam Ansiklopedisi, C: 25, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2002, s. 9-15.

Altıntaş, Ayten, "Dıvanü Lügat-it Türk'deki Yemek ve Yiyecekler", Türk Folkloru, C: 6, S: 62, Eylül 1984, s. 3-6.

Amanođlu, Ebülfez Kulu, "Dıvanü-Lügat-it Türk Kişi ve Yer Adları", Türk Dünyası Tarih Dergisi, S: 172, Nisan 2001, s. 53-58.

Amanođlu, Ebülfez Kulu, "Dıvanü-Lügat-it Türk'teki Adlar Üzerine", Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S: 15, 2000, s. 5-14.

Andree, Richard, "Dıvanü Lügati't-Türk'teki Tıbbi Bitkiler", Çev., Ayten Altıntaş, Türk Dünyası Araştırmaları, S: 25, s. 136-148.

Bilge, Kilisli Rifat, "Dıvan-ü Lügat-it Türk ve Ali Emiri Efendi", Türk Kültürü, C: 8, S: 88, Şubat 1970, s. 21-38.

Caferođlu, Ahmet, "Kaşgarlı Mahmut ve Türk Dili", Türk Yurdu, C: 5, S: 6 (324), Haziran 1966, s. 11-14.

Caferođlu, Ahmet, "Kaşgarlı Mahmut'a Göre Akraba Adları", Türk Dili, C: 27, S: 253, Ekim 1972, s. 22-26.

Coşkun, Ali Osman, "Kaşgarlı Mahmut ve Mültecilik Meselesi", Milli Kültür, Ağustos 1982, s. 50-51.

Coşkun, Ali Osman, "Kutadgu Bilig'in Dili ve Şiir Yapısı", Milli Kültür, S: 41, Ağustos 1983, s. 14-16.

Çağatay, Saadet, "Dıvanü Lügat'te 'Bukuk'", Türk Dili, C: 27, S: 253, Ekim 1972, s. 53-55.

Çınar, Ali Abbas, "Dıvanu Lügati't-Türk'de At Kültürü", Ali Abbas Çınar, Türk Dünyası Halk Kültürü Üzerine Araştırma ve İncelemeler, Muğla: Muğla Üniversitesi, 1996.

Çorotegin, Tınçtıkbek, "Kaşgarlı Mahmut'un Devri ve "Dıvanındaki" Bazı Malumatlar Üzerine Notlar", XII. Türk Tarih Kongresi (Ankara, 12-16 Eylül

- 1994)-Kongreyeye Sunulan Bildiriler II, Ankara: TTK Yay., 1999 içinde, s. 313-316.
- Çoroteğin, Tınçtıkbek, "Kaşgarlı Mahmud'un Divanı ve Manas Destanında Doğu Türklerinin Savaşları", Haz., Emine Gürsoy-Naskali, Bozkırdan Bağımsızlığa Manas, Ankara: Türk Dil Kurumu, 1995 içinde, s. 160-164.
- Dankoff, Robert, "Divanü Lügati't-Türk'te İskender Efsanesi", Türk Dünyası Araştırmaları, S: 96, s. 207-216.
- Dilaçar, Agop, "Kaşgarlı Mahmut'un Kişiliği", Türk Dili, C: 27, S: 253, Ekim 1972, s. 20-26.
- Dilaçar, Agop, "Kutadgu Bilig'in 900. Yıldönümü (1069-1969) ve Balasagun'lu Yusuf", Türk Dili, C: 20, S: 211, Nisan 1969, s. 6-17.
- Ercilasun, Ahmet Bican, "Kaşgarlı Mahmud'da -Sa-/Se- Eki", Türk Dili, S: 521, Mayıs 1995, s. 449-455.
- Eröz, Mehmet, "Kaşgarlı Mahmut, Divanü Lügati't-Türk ve Anadolu Yörükleri, Türkmenleri", Türk Yurdu, C: 5, S: 6 (324), Haziran 1966, s. 17-20.
- Ertem, Rekin, "Kaşgarlı Mahmut", Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C: 5, İstanbul: Dergah Yay., 1982, s. 216-217.
- Gencan, Tahir Nejat, "Divanü Lügati't-Türk'te Dil Kuralları", Türk Dili, C: 27, S: 253, Ekim 1972, s. 27-52.
- Gencan, Tahir Nejat, "Divanü Lügati't-Türk", Türk Dili, C: 26, S: 250, Temmuz 1972, s. 304-309.
- Gencan, Tahir Nejat, "Kaşgarlı Mahmut'un Öz Türkçeciliği", Türk Dili, C: 26, S: 249, Haziran 1972, s. 192-195.
- Genç, Reşat, "Evlilik Geleneğinin Divan-ı Lügati't-Türk'te ve Manas Destanı'nda Yer Alan Ortak Unsurlar", Haz., Ogün Atilla Budak, Manas 1000 Bıшкеk Bildirileri (26-31 Ağustos 1995), Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 1997 içinde, s. 99-112.
- Genç, Reşat, "Kaşgarlı Mahmud'a Göre XI. Yüzyılda Türklerde Dokuma ve Yaygı İşleri", Türk Soylu Halkların Halı, Kilim ve Cicim Sanatı Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri (Kayseri, 27-31 Mayıs 1996), Haz., Azize Aktaş Yasa vd., Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay., 1998 içinde, s. 131-135.
- Gökyay, Orhan Şaik, "Divanü Lügati't-Türk ve Alp Er Tunga", Türk Dili, C: 27, S: 253, Ekim 1972, s. 56-59.
- Gömeç, Saadettin, "Divanü Lügati't-Türk'te Akralık Bildiren Terimler", Türk Kültürü, Yıl: 39, S: 464, Aralık 2001, s. 10-19.
- Gülensoy, Tuncer-Hidayet Nuhoglu, "Divanü Lügati't-Türk", Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C: 2, İstanbul: Dergah Yay., 1977, s. 353-356.
- Gülsevin, Gürer, "Divanü Lügati't-Türk", Yeni Malatya, S: 737, 1986.
- İnan, Abdülkadir, "Divanü Lügati't-Türk'te Şamanizme Ait Kelimeler", Makaleler ve İncelemeler II, 2.b., Ankara: TTK, 1998 içinde, s. 317-321.
- Kaçalin, Mustafa S., "Abdullah Sabri Karter'in Divanü Lügati't-Türk Çevirisi Üstüne", Türklük Araştırmaları Dergisi, S: 8, Yıl: 1997, s. 249-252.
- Kaçalin, Mustafa S., "Divanü Lügati't-Türk", İslam Ansiklopedisi, C: 9, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1994, s. 446-449.
- Kartal, Ahmet, "Divanü Lügati't-Türk Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi", Türk Kültürü, C: 31, S: 366, Ekim 1993, s. 624-636.
- Kaşgarlı, Sultan Mahmut, "Büyük Türk Bilgini Kaşgarlı Mahmut'un Kişiliği ve Türklük Bilinci", Türk Kültürü, C: 36, S: 420, Nisan 1998, s. 193-200.
- Kaşgarlı, Sultan Mahmut, "Kaşgarlı Mahmud'un Mezarı" Doğu Türkistan'ın Sesi, C: 2, S: 7-8, Aralık 1985, s. 51-53.
- Korkmaz, Zeynep, "Divan-ü Lügati't-Türk'teki Oğuzca Özellikler", Türk Dili, C: 27, S: 253, Ekim 1972, s. 3-19.
- Korkmaz, Zeynep, "Kaşgarlı Mahmut ve Divan-ı Lügati't-Türk", Milli Kültür, Mart 1981, s. 15-19.
- Korkmaz, Zeynep, "Kaşgarlı Mahmut ve Oğuz Türkçesi", Türk Dili, C: 27, S: 253, Ekim 1972, s. 3-19.
- Kurgan, Şükrü, "Divanü Lügati't-Türk Üzerine", Türk Dili, C: 27, S: 253, Ekim 1972, s. 60-80.

Musabaev, G. G., "Kaşgarlı Mahmut'un Yaşamı Üzerine Yeni Veriler", Çev., Hasan Eren, Türk Dili, C: 27, S: 253, Ekim 1972, s. 110-120.

Nutki (Notghi), Hamid, "Divanu Lugati't-Türk ve Güney Azerbaycan Halk Dilinden Sözcük Örnekleri", Uluslararası Osmanlı Öncesi Türk Kültürü Kongresi Bildirileri (Ankara, 4-7 Eylül 1989), Haz., Azize Aktaş Yasa-Sevay Okay Atılgan, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay., 1997 içinde, s. 241-251.

Nutki, Hamid, "Azerbaycan Halk Dilinin Asırlık Gizli Söz Hazinesi: 'Divanü Lügat'it Türk' ve Azerbaycan Halk Dilindeki Ortak Kelime ve Deyimlerden Örnekler", Anayurttan Atayurda Türk Dünyası, S: 7, Şubat 1995, s. 114-118.

Olgun, İbrahim, "Kaşgarlı Mahmut'ta Türklük Bilinci", Türk Dili, C: 27, S: 253, Ekim 1972, s. 81-86.

Özkırımlı, Atilla, "Kaşgarlı'ya Göre Türklerde Askerlik", Türk Dili, C: 27, S: 253, Ekim 1972, s. 87-95.

Öztopçu, Kurtuluş, "Yeni Uygur Atasözlerinin Kaynağı Olarak Divan-ü Lügat'it Türk" Doğu Türkistan'ın Sesi, C: 5, S: 20, Aralık 1988, s. 25-30.

Rahman, Abdulkerim, "Divanü Lügat'it-Türk'ten Şaman Dinine Bakış", Akt., A. Çelikbay-E. Emet, Anayurttan Atayurda Türk Dünyası, S: 10, Mart 1996, s. 66-71.

Sakaoğlu, Saim, "Divanu Lugati't-Türk'teki Bazı Atasözleri Üzerine", Uluslararası Osmanlı Öncesi Türk Kültürü Kongresi Bildirileri (Ankara, 4-7 Eylül 1989), Haz., Azize Aktaş Yasa-Sevay Okay Atılgan, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay., 1997 içinde, s. 261-267.

Taymas, Abdullah, "Divan-ü Lügati't-Türk'te "Türk" ve "Türkçe" Manalarına Gelen Sözleri Nasıl Anlamalı", Türk Yurdu, C: 26, S: 3, 1942, s. 89-92.

Tezcan, Semih, "Divanü Lugati't-Türk'te Yazkand", Belleten, C: XLII, S: 167, Temmuz 1978, s. 421-425.

Tezcan, Semih, "Kutadgu Bilig Dizini Üzerine", Belleten, C: XLV/2, S: 178, Nisan 1981, s. 23-78.

Tülücü, Süleyman, "Divanü Lügat'it-Türk'te 'Kadın' İçin Kullanılan Sözcükler", Türk Dünyası Araştırmaları, S: 16, Şubat 1982, s. 137-141.

Türkay, Kaya, "Kaşgarlı'dan Günümüze Gelen Atasözleri", Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, 1980-1981, (Ankara, 1983), s. 39-42.

Ünal, Mustafa, "Kutadgu Bilig ve Divanü Lügat-it Türk'deki Halk İnanışlarına Fenomenolojik Bir Bakış", Türk Dünyası Araştırmaları, S: 114, Haziran 1998, s. 215-224.

TEZLER

Bilgen, İpek, Divan-ü Lugati't-Türk'te Söz Yapımı, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1989, 186 s.

Çakmak, Tülay, Çin'de Tang Dönemi Şiiri ile Divan-ü Lugati't-Türk'teki Mazmun Parçaların Karşılaştırılması, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1995, 320 s.

Genç, Reşat, Divan-ü Lugati't-Türk Müellifi Kaşgarlı Mahmud'a Göre XI. Yüzyılda Türk İllerinin Siyasi, Etnik, Sosyal ve Kültürel Durumu, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1974.

Abdurrahman, Varis, Divan-ü Lugati't-Türk'deki Türk İllerinin Çağdaş Çin Kaynakları ile Mukayesesi ve Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1997, 137 s.

Abacıoğlu, Erkan, Türk Boylarının İsimleri (Divan-ü Lugati't-Türk, Göktürk Kitabeleri ve Radloff'a Göre), Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, İstanbul, 1968, 18 s.

Akkay, Musaliha, Divan-ü Lugati't-Türk'teki Türk Halk Edebiyatı Örnekleri (Transliterasyon- Tercüme- Edebi Tasnif), Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul, 1948-49, 174 s.

Atik, Turan, Divan-ü Lugati't-Türk Üzerine Bir Çalışma, Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya

Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara, 1962.

Ayaşan, Emine, Divan-ü Lugati't-Türk'de Eski Türk Ahlak, Adat ve Dinine Ait Kayıtlar ve Açıklamalar, Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, İstanbul, 1943, 43 s.

Aybars, Nevin, Divan-ü Lugati't-Türk'teki Atasözleri ve Öğütler (Transliterasyon-Tercüme- Mevzularına Göre Tasnif), Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul, 1948-49, 143 s.

Bozbey, Mehmet, Divan-ü Lugati't-Türk'deki Türk Kültür ve Medeniyetini İfade Eden Kelimelerin Tesbiti, Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, İstanbul, 1965, 67 s.

Demirpolat, Turgut, Divan-ü Lugati't-Türk'deki Oğuzca Kelimeler, Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara, 1957.

Koca, İlknur, Divan-ü Lugati't-Türk Dizinindeki Oğuzca Sözcüklerin Sözcük Grubuna Göre Sınıflandırılması, Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara, 1979.

Kocatürk, Gaye, Divan-ü Lugati't-Türk'teki Ortaç, Ulaş ve Mastarlar, Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara, 1967.

Kutban, Şevket, Divan-ü Lugati't-Türk'te Türk Maddi ve Manevi Kültürüne Ait Geçen Kelimelerden Bir Kısımının Transkripsiyonu, İzahı ve Lugat Bakımından Anadolu Türkçesi İle Mukayesesi, Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara, 1940.

Öztürk, Adnan, Divan-ü Lugati't-Türk'e Göre Türk Kültürü, Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara, 1965.

Üngeldi, Güler, Orta Asya'daki Kavimler ve İller (Divan-ü Lugati't-Türk'e Göre II. Asrın İlk Yarısında), Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, İstanbul, 1965, 44 s.

Yüksel, Sabahattin, Orta Asya'nın Coğrafyası (Divan-ü Lugati't-Türk'e Göre II. Asrın İlk Yarısında), Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, İstanbul, 1965, 68 s.

Kaynak : Dünya Bülteni

www.dunyabulteni.net

Divan-ü Lugati't Türk

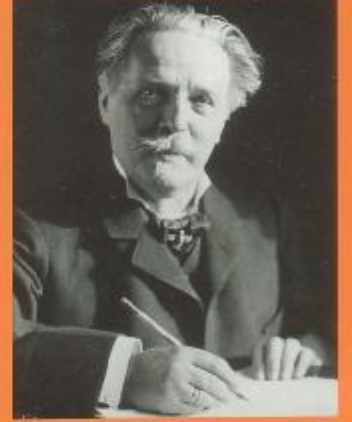
KARL MAY (KARA BEN NEMSI)

Karl May, Alman edebiyatının popüler kolunun en çok sevilen isimlerindendi. 1842-1912 yılları arasında yaşayan yazar, sınır tanımayan hayal gücü ile ürettiği Vahşi Batı'dan Kızılderileri, Doğu'dan Arap, Türk, Kürt, Yezidi, Nasturi ve daha nice milletleri kapsayan romanlarıyla –ve yalancılığıyla– ün salmıştı. Mesela “Winnetou” romanında anlattığı kızılderililerle dostluğunun kanıtı resimler muğlak, Kızılderili şefin hediyesi balta ve mızrak ise Alman bir demirci ustanın yapımıdır. Mısır, Orta Doğu ve İstanbul'u ziyaret ettiğine dair kendisi dışında bir tanık da yoktur aslında. Ancak bütün bunlar için kanıtlar ve tanıklar da beklemek ve onu gidip görmediği coğrafyaları hikaye etmekle itham etmek de haksızlık olur. Çünkü o bir tarih ya da toplumbilim kitabı değil, doğrusunu söylemek gerekirse seyahat ve macera türünü sevenlerin çok sevebileceği masalsi romanlar yazmıştır.

A. Ömer Türkeş

Karl May als Kara Ben Nemsî,
Alois Schisßer, 1896, Berlin,
Privatsammlung KIBner

Porträt von Karl May
Photo von Erwin Raupp, 1906, Berlin,
Deutsches Historisches Museum

www.muslimanarnavutluk.com

"Müslüman Arnavutluk'un Haftalık Bülteni Muştı" hiçbir ticari gaye gütmeyen ve sadece elektronik ortamda yayımlanır. Yayımlanan yazıların müellifleri tarafından saklı tutulan hakları dikkate alınmak kaydıyla yazı ve sair materyal iktibas edilebilir.